

The article presents a comprehensive analysis of menaces (speech acts of threats) in literary discourse tackled from the perspective of linguistic pragmatics; peculiarities of communicative and pragmatic structure of a literary text and its structural organization that impact a reader; the essential features of the analyzed speech act as well as strategies and means of implementing menaces in literary discourse.

Key words: theory of speech acts; literary discourse; menaces; direct and indirect speech acts.

УДК 811.11-112

РЕКВЕСТИВНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ У СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Зізнська А.П.,

Білоцерківський національний аграрний університет

*У статті розглядаються структурні особливості реквестивних мовленнєвих актів у середньоанглійській мові. Здійснено аналіз одиниць, які вживаються для вираження прохання. Встановлено, що найбільш поширеними реквестивами у досліджуваній період є дієслова *lete*, *pray*, *praieth*, а також імперативні конструкції. Стаття містить ілюстративний матеріал, дібраний з різних творів середньоанглійської мови.*

Ключові слова: мовленнєвий акт, реквестив, директив.

Природне мовлення прийнято вважати найважливішим засобом людського спілкування. Однак за винятком так званої фатичної комунікації, тобто спілкування заради спілкування, мовлення покликане вирішувати низку завдань: повідомити про подію, спонукати адресата до певних дій або їх припинення, виразити свої почуття або дати оцінку вчинкам. Мовленнєві акти (МА) є основою цього спілкування. У нашій розвідці **об'єктом** є саме реквестивні МА. Вивчення реквестивних МА в діячності, що становить **мету нашого дослідження**, дає змогу проаналізувати структуру та мовні засоби вираження досліджуваних одиниць, що зумовлює **актуальність такої розвідки**. **Матеріал дослідження** був дібраний з літературних пам'яток середньоанглійської мови.

Традиційно директивний МА визначають як волевиявлення мовця, націлене на виконання дії слухачем або третьою стороною, тобто директив — це МА, за допомогою якого мовець певним чином хоче вплинути на слухача, спонукаючи його виконати бажану дію. Г.Г. Почепцов виділив два підтипи директивів — ін'юнктив та реквестив. Наше дослідження присвячене реквестивам. Реквестив як МА традиційно розглядається серед формул мовленнєвого етикету і правил ввічливості. Мовець, висловлюючи прохання, в кожній ситуації обирає найбільш релевантний вираз з обов'язковим урахуванням статусу свого співрозмовника. У повідомленнях, розрахованих на адресата, на передній план виходить функція регулювання його поведінки. З регулятивною функцією пов'язані наміри та мета мовця. Отже, в основі реквестивного МА лежить прохання.

МА прохання в англійській мові є неоднорідним, оскільки його іллокутивне наповнення контекстно обумовлене. Окрім характерної для МА прохання висхідної інтонації, яка, до речі, не приступна для безпосереднього вивчення в діячності, а відтак не є визначальною у контексті нашої розвідки, питомі висловлювання співвідносяться з дієсловами *to beg*, *to ask*, *to pray*, *to plead*, а також *to request*.

Як відомо, більшість експліцитних виразів прохання на морфологічному рівні співпадає у своїй формі з імперативом (*Go! Open! Write!*), але відрізняється від наказу різними маркерами ввічливості. Зокрема, слово *please* у проханні вказує на модальний характер такого висловлення. Для реквестивів сучасної англійської мови вживання зазначеного маркера є досить характерним, на відміну від ранніх етапів розвитку досліджуваної мови. Це можна пояснити тим, що слово *please* до XVII ст. не вживалось самостійно, а лише у складі словосполучень, як-от: *An(d) please you*, *If it please you*. Однак найбільш вживаними маркерами ввічливості у середньоанглійській мові є (*Y the*) *pray* або *praieth*.

Реквестивні МА у досліджуваній період здебільшого представлені у формі імперативу (1), (2). Імператив у цій функції може бути утворений за допомогою лише смислового або немодального допоміжного дієслова, такого як *com*, *go(wende)* (3), або *lete* (4). Напр.:

(1) "Out of me chaumber swithe ye fle!" (Bevis of Hampton, 694) — «Збирайся геть з моєї кімнати!»;

(2) "Have," a seide, "ber this sonde / Me leve swet!" (Bevis of Hampton, 278–279) — «Передай, — він сказав, — це повідомлення моїй коханій!»;

(3) *Wende with him in his jurnū / And com ogain this day!* (Amis and Amiloun, 275–276) — «Йди з ним в його мандрівку / Та повертайся назад цього ж дня!» Структурно цей приклад матиме таку схему:

[[[VP [V *wende*] + [PP *with him*]] [PP [P *in*] [NP [DET *his*] [N *jurnū*]]] + *and* [[VP *com*]+[NP [AP *ogain*] [NP [DET *this*] [N *day*]]]]];

(4) *Lete thi wrethe first overgon, / Y pray the, par charitū!* (Amis and Amiloun, 829–830) — «Нехай ваш гнів спочатку втихне, / Я вас благаю!» ([VP *Lete thi wrethe first overgon*], [S [Y *pray the*] + [NP *par charitū*]).

Діахронічно стійкою структурою є реквестивні МА, реалізовані за допомогою конструкції **lete + Pron + Verb**. Протягом свого історичного розвитку ця конструкція майже не зазнала змін.

Імператив може супроводжуватися займенниками *thou, thee, the, ye*, що стоять у постпозиції до головнього дієслова. Напр.:

(5) *Nowe blissful lady, bless thou me, to dethe qwhen I schal falle* (The Annunciation, § 11, 28). — «А зараз, пресвята діво, благослови мене до смерті, коли я зазнаю поразки» ([NP *Nowe blissful lady*], + [VP *bless thou me*], + [NP *to dethe qwhen I schal falle*]);

(6) *Bithenken the of the michel honour* (Amis and Amiloun, 595). — «Пам'ятай ти про велику честь» ([VP *Bithenken the of the michel honour*]).

(7) *To Beves now wende ye / And prai him, that he come to me* (Bevis of Hampton, 675–676). — «До Бева йди і проси його, щоб прийшов до мене» ([VP *To Beves now wende ye*], + [VO *And prai him*, + DC [SVO *that he come to me*]]).

Реквестивний МА може реалізуватися за схемою [Verb + Pronoun (*thou, thee, the, ye*)] і супроводжуватися маркерами ввічливості на зразок: *pray* або *praieth*, тобто матиме схему [Verb + *pray*] або лише дієслово наказового способу [Verb *praieth*]. Напр.:

(8) *Tel me, y the pray!* (Amis and Amiloun, 794) — «Скажи мені, благаю!»

(9) *And praieth oure Lorde for my salvacyon!* (The Marian Lyrics, § 54, 8) — «Молись нашому Господу за моє спасіння!»

Помітним є вживання реквестиву, реалізованого імперативом, вираженим допоміжним дієсловом *do* або *be*, які виступають як підсилення дії смислового дієслова. Напр.:

(10) *Masenger, do me surté, / That thow nelt nought discure me / To no wight!* (Bevis of Hampton, 73–75) — «Посланцю, пообіцяй мені, що ти не видаси мене нікому!» ([AUX *do*] + [NP *me*] + [VP *surté, That thow nelt nought discure me*]).

(11) «Ac, fader,” she saide, “**be me red...**” (Bevis of Hampton, 661) — «І, батьку, — вона сказала, — дай мені пораду...» ([AUX *be*] + [NP *me*] + [VP *red*]).

Емфатичні *do* або *be* виступають маркером підсилення іллокуції спонування. Вислів з такими маркерами зазвичай трактується як засіб пропозиції або наполегливого прохання.

Приклади (10), (11) демонструють структурну схему реквестивного МА, утвореного за допомогою імперативу та допоміжного дієслова *do* або *be*: [*do/be* + Pron + Verb].

Помітно, що реквестивний МА складається з ядра (зазвичай це дієслово з займенником) та додаткових елементів, таких, наприклад, як звертання, яке розташоване у пре-/постпозиції відносно дієслова. Хоча, як показало дослідження, звертання не завжди присутнє при вживанні реквестиву. Напр.:

(12) *This coupe ful of win mi lord the sent, / Drink it, yife thou dare!* (Amis and Amiloun, 2021–2022) — «Цей келих наповнений вином, яке передав мій господар, випий його, якщо насмілишся!»

Отже, у середньоанглійській мові реквестивні МА переважно виражені за допомогою наказового способу, тобто імперативу. Також для вираження прохання вживаються такі дієслова, як *lete, pray, praieth, etc.* Зазвичай дієслова підсилюються допоміжними *do* або *be*. Розміщення перфомативного дієслова може бути в пре-, пост- та навіть в інтерпозиції в імперативному реченні залежно від комунікативного наміру адресата виділити ту чи іншу частину спонування, хоча препозиція була більш характерною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jucker Andreas H., Taavitsainen Irma. *Speech Acts in the History of English* / A.H. Jucker, I. Taavitsainen. (Pragmatics & Beyond New Series, ISSN 0922-8₄₂X ; v. 176). — John Benjamins Publishing Company, 2008. — 318 p.
2. Middle English texts [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://d.lib.rochester.edu/teams/text-online>

В статтє рассматриваются структурные особенности реквестивных речевых актов в среднеанглийском языке. Проанализированы единицы, которые употреблялись для выражения просьбы.

Анализ материала исследования позволил установить наиболее распространенные реквестивы в исследуемый период. Статья содержит иллюстративный материал среднеанглийского языка.

Ключевые слова: речевого акт, реквестив, директив.

The article investigates language units used in Middle English for making a request. The article focuses on structural characteristics of the said language means. The data selected from Middle English texts illustrate the functioning of typical requestive patterns.

Key words: speech act, request, directive.

УДК 821.111.09"11/14"

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПРОХАННЯ В АНГЛІЙСЬКИХ ЛИЦАРСЬКИХ РОМАНАХ XII–XV СТ.

Гродський І.Я.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Статтю присвячено дослідженню прагматичних характеристик мовленнєвого акту прохання в середньоанглійських лицарських романах. Здійснено аналіз одиниць, які підтверджують, що реакцією на прохання виступає виконання запропонованої дії, можливість дискусії, право на відступ та відмову. З'ясовано кореляцію між соціальним статусом мовців і мовними засобами вираження прохання.

Ключові слова: лицарський роман, прохання, мовленнєвий акт.

Прохання традиційно розглядають як ввічливе спонукання, яке здійснюється в інтересах адресанта у структурно-семантичному [10; 12; 13] та комунікативно-прагматичному [5] аспектах. Одним із основних прагматичних завдань мовленнєвого акту (МА) прохання є виконання аргументативної функції, спрямованої на переконання адресата виконати дію чи погодитись із чимось. Така функція відповідає риторичній стратегії, мета якої — переконати адресата виконати бажану мовцем дію чи прийняти точку зору пропонента стосовно якогось факту. **Метою нашого дослідження** є виявлення прагматичних характеристик МА прохання в середньоанглійських лицарських романах. **Об'єктом дослідження** є МА прохання у середньоанглійських лицарських романах, його **предметом** — комунікативно-прагматична спрямованість прохання в середньоанглійських лицарських романах. Матеріалом для аналізу слугують приклади, відібрані із лицарських романів XII–XV ст.

Перебіг процесу комунікації уможлиблює співіснування іллокуції поради з іллокуцією прохання. Виходячи з положень класифікації мотивів, які детермінують соціальну взаємодію людей [1, 43], слід розмежовувати раду з іншими спонукальними актами, наприклад проханням. Останнє викликане мотивом максимальної власної користі (індивідуалізм), тоді як рада визначається користю для іншого, тобто альтруїзмом. Від прохання раду відрізняють позиції мовця і слухача: у ситуації прохання позиція мовця залежить від волі слухача, оскільки мовець, а не слухач, зацікавлений у дії; даючи раду, адресант впевнений, що адресат зацікавлений у виконанні дії. Важливо, що завдяки певним позамовним факторам характерна для прохання ознака спрямованості дії на користь мовця може модифікуватися у спрямованість дії на користь адресата. Це свідчить про наявність прохання у комунікативному процесі. Його характерною ознакою є зацікавленість мовця у тому, щоб схилити адресата до виконання певної дії або прийняття якого-небудь рішення для блага останнього [6, 167]. Такий МА може доповнюватись відтінком підкресленої небайдужості або вболівання за становище адресата. Прохання виражається стверджувальними або питально-заперечними реченнями, які відрізняються емоційною забарвленістю і можуть передавати відтінок співчуття та турботи, імперативними реченнями, в яких наявні лексичні маркери — лексеми сакрального характеру: *upon Goddez halue* «Заради Бога» (SG, I. XV. 326, IV. VI. 2119); *God schylde* «Боже, захисти» (SG, III. XXVI. 1776); *God helpe me* «Боже, допоможи мені» (BH, 846, 1052, 1737, 1890); *Bi Godde* «Присягаюсь Богом» (SG, 2250); *God* «Боже» (BH, 2061, 2545, 4616; KH, 1276, 1428; HD, 803, 2022, 2034, 2085); *Bi Kryst* «Заради Христа» (HD, 2563); *Iesu Crist* «Боже» (BH, 1576, 1645, 1650, 1795, 2629, 2860; HD, 230, 331, 403, 542, 595, 1384, 2523); *Lord Crist* «О, Боже» (BH, 1585, 1950, 2713; HD, 16, 22, 118,